

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 07.07.1977, sp. zn. 2 Tzf 3/77, ECLI:CZ:NS:1977:2.TZF.3.1977.1

Číslo: 2/1978

Právní věta: Ze slov už v přípravném řízení v ustanovení § 36 tr. ř. vyplývá, že nutnost, aby obviněný měl v případech uvedených v § 36 odst. 1 až 3 tr. ř. obhájce, začíná už usnesením obvinění (§ 165 odst. 1 tr. ř.). Orgány činné v přípravném řízení jsou proto povinny zařídit zvolení, popř. ustanovení obhájce s největším urychlením a k vyšetřovacím úkonům, přistoupit až poté, co obhájce byl zvolen nebo ustanoven. Je-li třeba některé vyšetřovací úkony provést neodkladně, je vyšetřovatel, popř. prokurátor povinen zařídit okamžitě ustanovení obhájce obviněnému, jehož zmocnění bude omezeno na dobu provedení neodkladných vyšetřovacích úkonů, aby obviněný nezůstal po určitou část řízení bez obhajoby obhájcem.

Soud: Nejvyšší soud ČSSR

Datum rozhodnutí: 07.07.1977

Spisová značka: 2 Tzf 3/77

Číslo rozhodnutí: 2

Číslo sešitu: 1

Typ rozhodnutí: Rozhodnutí

Hesla: Obhájce, Obhajoba nutná, Řízení přípravné

Předpisy: 141/1961 Sb. § 36
§ 165 odst. 1

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

K stížnosti pro porušení zákona podané generálním prokurátorem ČSSR Nejvyšší soud ČSSR zrušil rozsudek krajského soudu v Bratislavě z 30. 9. 1976 sp. zn. T 16/76, jakož i usnesení Nejvyššího soudu SSR ze 7. 12. 1976 sp. zn. 1 To 68/76 a věc obviněného D. M. vrátil krajskému soudu v Bratislavě k novému projednání a rozhodnutí.

Z odůvodnění:

Rozsudkem krajského soudu v Bratislavě z 30. 9. 1976 sp. zn. 3 T 16/76 byl obviněný D. M. uznán vinným trestným činem pohlavního zneužívání podle § 242 odst. 1 tr. zák. Podle zjištění uvedených v rozsudku se obviněný tohoto trestného činu dopustil tím, že dne 13. května 1976 ve 20.30 hod. v obci S. pod vlivem alkoholu v budově bývalé Osvětové besedy líbal, ohmatával po celém těle nezletilou M. S., nar. 21. 10. 1962, které vícekrát strkal prsty do pohlavního ústrojí, a vykonal s ní soulož. Byl za to odsouzen podle § 242 odst. 1 tr. zák. k nepodmíněnému trestu odnětí svobody na 24 (dvacetčtyři) měsíce v první nápravně výchovné skupině.

Odvolání, která proti tomuto rozsudku podal krajský prokurátor v Bratislavě i obviněný, Nejvyšší soud SSR usnesením ze 7. 12. 1976 sp. zn. 1 To 68/76 podle § 256 tr. ř. zamítl.

Proti tomuto usnesení podal generální prokurátor ČSSR ve lhůtě uvedené v § 272 tr. ř. v neprospěch obviněného D. M. stížnost pro porušení zákona. Poukázal v ní na to, že soudy dospěly k nesprávnému závěru, že obviněný se dopustil trestného činu pohlavního zneužívání podle § 242 odst. 1 tr. zák. a nikoli trestného činu znásilnění podle § 241 odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zák., jak bylo žalováno.

Nejvyšší soud ČSSR přezkoumal podle § 267 odst. 1 tr. ř. správnost výroku napadeného usnesení, jakož i řízení, jež mu předcházelo, a shledal, že byl porušen zákon.

Proti obviněnému D. M. Bylo dne 14. 5. 1976 vzneseno obvinění pro trestný čin pohlavního zneužívání podle § 242 odst. 1 tr. zák. Vzhledem k tomu, že horní hranice trestu odnětí svobody u tohoto trestného činu je vyšší než pět let, vznikl tímto dnem důvod nutné obhajoby podle § 36 odst. 3 tr. ř. Vyšetřovatel sice poučil obviněného o nutné obhajobě, avšak po jeho prohlášení, že si ve lhůtě tří dnů zvolí obhájce a v případě, že tak neučiní, souhlasí s tím, aby mu byl obhájce ustanoven, vyšetřovatel další opatření neučinil. dne 17. 5. 1976 byl obviněný okresním prokurátorem vzat do vazby, od které doby byl zde důvod pro povinnou obhajobu i podle § 36 odst. 1 písm. a) tr. ř. Když okresní prokurátor seznámil obviněného s usnesením o vzetí do vazby a opětovně ho poučil o nutné obhajobě, obviněný prohlásil, že za obhájce si volí JUDr. H. z advokátní poradny v N. Okresní prokurátor (a v dalším stadiu řízení ani vyšetřovatel) nevzal však na prohlášení obviněného zřetel a zvolenému obhájci nic neoznámil (alespoň o tom není ve spise žádná zmínka). Dne 10. 6. 1976 sdělil obhájce JUDr. M. z advokátní poradny v T. (s příložením plné moci podepsané manželkou obviněného), že převzal obhajobu obviněného s tím, aby byl uvědoměn o vyšetřovacích úkonech, aby se jich mohl zúčastnit. Obviněný měl tedy obhájce až od 10. 6. 1976, tj. téměř měsíc po vzniku nutné obhajoby. Mezitím však byla provedena podstatná část vyšetřování, zejména byl dvakrát vyslechnut obviněný (jednou vyšetřovatelem, jednou okresním prokurátorem), dále byli vyslechnuti jako svědci nezletilá poškozená, F. S., M. S., MUDr. F. V. a univ. prof. PhDr. J. K., CSc. Dne 6. 7. 1976 pak vyšetřovatel pokračoval ve výslechu obviněného, přičemž do protokolu uvedl, že k tomuto úkonu byl předvolán i obhájce obviněného (bez uvedení jména), avšak k výslechu se nemohl dostavit, protože je na dovolené. Z protokolu o seznámení obviněného s výsledky vyšetřování, kterýžto úkon se konal následujícího dne po uvedeném výslechu, je pak zřejmá i osobní účast obhájce obviněného JUDr. M.

Ze slov „už v přípravném řízení“ (§ 36 odst. 1 tr. ř.) vyplývá, že nutnost, aby obviněný měl obhájce, začíná už vznesením obvinění (§ 165 odst. 1 tr. ř.). Z toho lze dovodit povinnost zařadit zvolení, popřípadě ustanovení obhájce s největším urychlením a k vyšetřovacím úkonům přistoupit až poté, co obhájce byl zvolen nebo ustanoven. Jde-li o případ, kdy obviněný obhájce mít musí, nestačí pouhé poučení obviněného o nutné obhajobě a o právu zvolit si ve stanovené lhůtě obhájce. Pokud provedení výslechu obviněného, nezletilé poškozené, popř. dalších svědků bylo tak neodkladné, že je bylo nutno provést už ve lhůtě, která byla obviněnému ke zvolení obhájce podle § 38 odst. 1 tr. ř. určena (v posuzované věci se taková nutnost nenaznačovala), měl vyšetřovatel požádat vedoucího příslušné advokátní poradny o okamžité ustanovení obhájce, jehož zmocnění by pak bylo omezeno na dobu, než by o obhájci bylo rozhodnutí definitivně, aby obviněný nezůstal po určitou část řízení bez obhajoby obhájcem. Nečinnost vyšetřovatele, resp. prokurátora v otázce zajišťování povinné obhajoby obviněného obhájcem od samého počátku vznesení obvinění za současného provádění vyšetřovacích úkonů (zejména výslechu obviněného a svědků) má za následek maření smyslu nutné obhajoby v přípravném řízení; dochází tím totiž jednak k omezení práva obviněného na obhajobu (nemá možnost radit se s obhájcem, mluvit s ním bez přítomnosti třetí osoby apod. – § 33 odst. 1 tr. ř.), jednak k omezení oprávnění obhájce (zaujmout stanovisko k usnesení o vznesení obvinění a o vazbě, zúčastnit se vyšetřovacích úkonů podle § 165 odst. 1 tr. ř. apod.). V posuzovaném případě je nesprávnost postupu vyšetřovatele i prokurátora v přípravném řízení zvláště zřejmá ještě tím, že k němu došlo, i když si obviněný obhájce zvolil a později mu ho zvolila jeho manželka.